

BOERDERIJENSTICHTING NOORD-HOLLAND

VRIENDEN VAN DE STOLP

Boerderijen Beeldbank: www.boerderijenstichting.nl | Volg Vrienden van de Stolp ook op Facebook

NR. 102, SEPTEMBER 2020

PRIJSPLEE GEPLAATST

KRITISCHE BLIK OP
WAARDERINGSKAART

EIKEN VIERKANTEN
ONTDEKT

FOTO: ELIA TILGENKAMP

TE KOOP
Hemkewerfweg 1, Schagen

Zelden komen dergelijke objecten te koop. Aan de rand van Schagen op een monumentale terp staat deze prachtige stolpboerderij. Deze stolpboerderij is in 1993 volledig nieuw gebouwd op de plek van de originele stolp. De historie van de plek gaat terug tot 1605, hier kunt u wonen met alle huidige gemakken en vergezichten in de polder.

De stolp heeft een totale woonoppervlakte van 166 m² met vier slaapkamers (w.o. één slaapkamer met badkamer beneden), een mooie landelijke keuken en een heerlijk ruime zongerichte woonkamer.

De boerentuin is gelegen op het zuiden met een daarin een stenen bakhuis. Naast de stolp staat een landelijke schuur (bouwjaar 1999; opp. ca. 95m²) met dubbele garage en ruimte voor twee of drie paardenboxen. Schuur heeft een ruime opslagzolder.

Totale kaveloppervlakte ca. 17.500 m²

Maak een afspraak voor een bezichtiging en ervaar zelf het fijne gevoel en de heerlijk landelijke ligging zo dicht bij Schagen.

Meer info bij makelaar Joep Dekker
T 072 5039797
E noordholland@landelijk-wonen.nl
www.landelijk-wonen.nl

landelijk-wonen.nl funda vastgoedpro

Floridus
tuin & groen

- hoveniersbedrijf
- tuinontwerp en adviescentrum
- sport en recreatie
- tuinwinkel

voor een passende omgeving bij uw woning

Het Woud 10 - 1688 JE Nibbixwoud - telefoon 0229 - 57 16 29
E-mail hoveniers@floridus.nl
www.floridus.nl

vhg

onderlinge DE VEENHOOP

Speciaal voor de brandverzekering van rietgedekte panden.
Goede voorwaarden met lage premies.

Voorbeeld: brand-/stormverzekering woonboerderij steen/riet vanaf 1,60 ‰ en woning steen/schroefriet vanaf 0,80 ‰.

Hoornseweg 2, 1687 ND WOGNUM, telefoon 0229 57 22 57
www.ovmdeveenhoop.nl, info@ovmdeveenhoop.nl

INHOUD

4. KRITISCHE BLIK OP DE WAARDERINGSKAART	16. EIKEN VIERKANTEN
9. UITVERDAN, INA BROEKHUIZEN-SLOT	24. DE PRIJSPLÉE GEPLAATST
10. KOMENDE EN GAANDE MAN	28. HOOVIJZELS GETELD
12. STOLPEN IN DE KUNST	32. KIEK 53 EN 54
14. BOEKBESPREKINGEN	35. STOLPEN IN HET NIEUWS

KRITISCHE BLIK OP WAARDERINGSKAART

We zijn op een bijzonder punt aangekomen in de geschiedenis van de stolpboerderij. De provincie Noord-Holland zoekt naar mogelijkheden voor nieuw beleid om alle stolpboerderijen een beschermde status te geven. Daartoe wordt het komend halfjaar door MOOI Noord-Holland gewerkt aan het opzetten van een waarderingskaart.

Eigenaren stonden en staan klaar om met ambitie en elan door goed onderhoud een prominente bijdrage te leveren aan het behoud van stolpen. Met elkaar geven zij invulling aan het rentmeesterschap van 5500 stolpen. Door hen te ondersteunen bij deze voor de Noord-Hollandse samenleving van belang zijnde taak zullen hun grote investeringen in onderhoud effectiever en met meer kwaliteit uitgevoerd kunnen worden. Dat verdient steun.

Lees vooral het artikel 'Kritische blik op de waarderingskaart'. Wij als Boerderijenstichting Noord-Holland hebben ons voorgenomen samen met ambassadeurs, adviseurs en vrienden een actieve en positief-kritische rol te spelen in dit belangrijke proces.

Peter van Zutphen, voorzitter

FOTO: KENNETH STAMP

KRITISCHE BLIK OP DE WAARDERINGSKAART

‘We zijn op een bijzonder punt aangekomen in de geschiedenis van de stolpboerderij’, stelt Peter van Zutphen, voorzitter van de Boerderijstichting Noord-Holland. ‘De provincie Noord-Holland zoekt naar wegen om alle stolpen een beschermde status te geven. Daartoe heeft de provincie aan MOOI Noord-Holland, adviseurs voor omgevingskwaliteit, de opdracht gegeven een waarderingskaart te ontwikkelen. Maar of het maken van een waarderingskaart de juiste weg is, daarover kunnen we discussiëren.’

Voor uitleg, discussie en standpuntbepaling kwam een groep ambassadeurs en adviseurs van de Boerderijstichting op 14 augustus jl. bijeen in stolp Vredeburg, cultureel centrum te Limmen.

Om de voortgaande verdwijning van zo’n twintig stolpboerderijen per jaar een halt toe te roepen, wil de provincie Noord-Holland een waarderingskaart ontwikkelen waarop alle stolpen zijn ingetekend mét een puntenwaardering. Dit met name om de onbeschermde stolpboerderijen die niet voorkomen op enige monumentenlijst toch een zekere mate van bescherming te geven. De kaart moet in de toekomst als basis dienen voor een verantwoord provinciaal en gemeentelijk beleid dat is gericht op het behoud van stolpboerderijen.

Tijdens het Stolpenoogstfeest in oktober vorig jaar stelde Zita Pels, gedeputeerde Cultuur en Erfgoed van Noord-Holland, dat stolpboerderijen bepalend zijn voor het Noord-Hollandse landschap en de identiteit van de provincie. Tegen de jaarlijkse verdwijning van stolpen zei zij toen maatregelen te willen nemen. Zita Pels: 'Daarom ben ik op dit moment aan het verkennen of we tot een nieuwe opdracht kunnen komen om deze ontwikkeling te keren. Deze opdracht houdt in dat we een waarderingskaart voor stolpen maken waarin we de onbeschermde stolpen een cultuurhistorische waardering geven.' De goede boodschap in deze verklaring is dat de provincie op zoek is naar nieuw beleid om stolpen te behouden. Of daarvoor een waarderingskaart het juiste middel is, ziet de Boerderijstichting Noord-Holland inmiddels genuanceerder.

Hoeders van stolpenerfgoed

'Wat is de beste strategie voor het behoud van alle stolpboerderijen, gebouwd vóór pakweg 1960, daar gaat het om', legt Peter van Zutphen uit. 'Het spreekt vanzelf dat de provincie Noord-Holland bij het verlenen van de opdracht aan MOOI Noord-Holland de voorwaarde stelde op zoek te gaan naar een breed draagvlak voor de te maken waarderingskaart. Daarbij noemde de provincie nadrukkelijk de eigenaren van de stolpen. Zita Pels zei daar vorig jaar over hen te willen steunen in het duurzaam behoud van hun stolpboerderijen, onder meer door advisering over toekomstig gebruik, maar ook door subsidiëring en financiering. Want het behoud van stolpen wordt in eerste instantie gedragen door de eigenaren. De praktijk wijst uit dat ze dat ook verregaand doen en daarmee hoeders van het erfgoed zijn. Wij zijn dus blij dat de bescherming van stolpen inmiddels beleidsuitgangspunt is voor de provincie. Niet exclusief als object, maar vooral als icoon van vijfhonderd jaar Noord-Hollandse agrarische geschiedenis.'

Traject inmiddels gestart

MOOI Noord-Holland, waarmee de Boerderijstichting Noord-Holland in het verleden vaker heeft samengewerkt, is inmiddels het traject van het samenstellen van de waarde-

Gedeputeerde Zita Pels en Peter van Zutphen tijdens oogstfeest 2019.

ringskaart gestart. Van Zutphen: 'Naast andere erfgoedorganisaties zijn ook wij als Boerderijstichting Noord-Holland gevraagd om zitting te nemen in een klankbordgroep. Deze groep ontwikkelt een waarderingsbasis op grond van de cultuurhistorische waarde van elke individuele stolp, de landschappelijke en architectuurhistorische waarde, de gaafheid ofwel authenticiteit en de staat van onderhoud en gebruik. De waardering zal worden uitgedrukt in punten. Dat klinkt allemaal heel gedegen, maar wij zien beren op de weg. Het plan van aanpak van MOOI Noord-Holland wijkt af van de vraag die het College van Gedeputeerde Staten heeft vastgelegd in een brief aan Provinciale Staten, die wij naast het maken van een waarderingskaart vooral zien als een open uitnodiging om te komen tot nieuw beleid.'

Waarderingskaart geen beleid

'Mede op grond daarvan hebben we besloten niet in de klankbordgroep te gaan zitten, maar een proactieve bijdrage te leveren vanuit een onafhankelijke positie', gaat Van Zutphen verder. 'We missen in het plan van aanpak de zorgvuldigheid die wij van groot belang achten en vragen ons af of je niet eerst de gewenste beleidsdoelen moet formuleren voordat je

De bijeenkomst in Vredeburg.

begint aan de strategie hoe die te bereiken. De waarderingskaart is namelijk geen beleid, maar hoogstens een hulpmiddel daarvoor. Ten slotte zijn wij als Boerderijstichting Noord-Holland niet in de positie om namens eigenaren te spreken. Die zijn in dezen wel belangrijk als rentmeesters van de vijfduizend stolpboerderijen in Noord-Holland met een totale marktwaarde van zo'n twee miljard euro en een jaarlijks budget van 40 miljoen euro voor regulier onderhoud. In enkele goede gesprekken met MOOI Noord-Holland hebben we dit uitgelegd en zijn wij overeengekomen dat wij onze coöperatieve maar kritische bijdrage gevraagd en ongevraagd zullen inbrengen vanuit een onafhankelijke positie op verschillende momenten in het werkproces. In een bijeenkomst met onze ambassadeurs en adviseur op 14 augustus hebben we dit uiteengezet, bediscussieerd en er steun voor gekregen.'

Ed Pielkenrood

Vrienden van de Stolp houdt u op de hoogte van de ontwikkelingen met betrekking tot de waarderingskaart. Kijk ook op www.boerderijstichting.nl voor het actuele nieuws. Wilt u actief meepraten, ga dan naar onze Community Vierkantdelers.

IN DE RONDVRAAG NOTEERDEN WIJ DE VOLGENDE REACTIES:

'Als de provincie alle stolpen wil behouden, is een waardering niet interessant', meent Gerard Hendrix. Een waarderingsstelsel op basis van een puntenstelsel eindigt in categorieën. En over het algemeen in het niet meer interessant vinden van de laagst gewaardeerde categorie. Die raken we dan kwijt. En daarna de volgende laagst scorende categorie.'

'Laten we het niet meer hebben over behoud, maar over ontwikkeling', stelt Gerard vervolgens. 'Dat doen we,' antwoordt Peter van Zutphen. 'We pleiten bij provincie en gemeenten voor bestemmingsverruiming. Daarmee kan de stolp in de toekomst zijn financiële broek ophouden, zodat leegstand en sloop - omdat we er niets mee mogen - voorkomen worden. Eigenaars steken jaarlijks 40 miljoen euro in hun stolp. Bewonderenswaardig. Dát is pas goed rentmeesterschap!'

Heeri Bloem: 'Iedere stolp levert me inspiratie op. Inventarisatie kan misschien nuttig zijn, maar hang er geen categorisering aan.'

Peter van Zutphen: 'Jaarlijks verdwijnen 24 stolpen: acht door brand, acht door infrastructurele werken en acht door verwaarlozing'. Een aantal brandweerkorpsen ontwikkelt en implementeert nieuwe technieken om bij brand bijtijds te kunnen interveniëren. Dat ziet er veelbelovend uit. De provincie kan zelf voorkomen dat stolpen sneuvelen door infrastructurele werken. 'En', stelt Gerard Hendrix, 'de provincie kan een compensatiefonds instellen, ter financiering van daarbij te verplaatsen stolpen, naar het voorbeeld van de verplaatsingssubsidies voor agrariërs'. De acht stuks die door verwaarlozing jaarlijks sneuvelen zijn waarschijnlijk gebaat bij herbestemming. Tijdige herbestemming, vóór het te laat is. Melanie Balledux haakt daar op in en vraagt nadrukkelijk om stimulerende planologische maatregelen. Dus verruiming van herbestemmingsmogelijkheden, zoals de Boerderijstichting bij gemeenten en provincie promoot.'

Stolpen in Noord-Holland

SCHILDEBEDRIJF Jos Bes

TUITJENHORN
TEL : 06-53694232 / 0226-393615
WWW.SCHILDEBEDRIJF-JOSBES.NL

Heeft u bouwplannen?

Uw onderhouds- en restauratiepartner in Noord-Holland

Akerbouw B.V. Geesterweg 6, 1911 NB Uitgeest
T: 0251-315817 info@akerbouw.nl www.akerbouw.nl

UW STOLP VERKOPEN?
Dat roept vragen op ...

Waar begin ik? Wat is mijn stolp waard?
Hoe verloopt een verkoop traject?
Wat zijn de kosten? Waar moet ik op letten? Hoe krijg ik de beste prijs voor mijn stolp?

Bel ons voor helder en vrijblijvend advies

Kwantes Makelaardij, Middenweg 9 te 1619 BL Andijk
www.kwantesmakelaardij.nl | 0228-59 22 44

sd — a
sander douma architecten

Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
072 - 503 98 47
post@sd-a.nl
www.sd-a.nl

UITVERDAN

Uitverdan is de titel van de nieuwe bundel van Ina Broekhuizen-Slot. Het boekje bevat gedichten in het West-Friese dialect met bijpassende foto's.

Uitverdan gaan betekent eropuit gaan. Aan de hand van woorden en beelden reizen we door West-Friesland. Daar vinden ontmoetingen plaats met mensen en dieren, gebouwen en bomen, land en water. In 1980 maakte Ina Broekhuizen-Slot haar eerste gedicht in het Westfries. Deze uitgave verschijnt ter gelegenheid van haar 40-jarig schrijversjubileum. Het boekje verschijnt in oktober en kost € 8,-.

Leste boer

De leste boer is zommar weg
de leste boer uit Zwaag
de koeie benne vort
de dars blijft dicht vedaag.
D'r staat nag een verdwaalde skop
een hoopie koeiestront
't vertrouwde luchie hangt
'r nag, van mest en grond.

Maar gien geluid meer van een koe
gien beiste in 't land
gien trekker op 't pad
de stal heël gnep an kant.
D'r benne wel bedroive, hoor,
met bolleland en fruit
maar de leste boer die skee
'r deuze week mee uit.

D'r komme duizend huize hier
en ok een grôte weg
de boerezwaluw weet
'r strakkies heg nach steg.
Hoe zal 't gaan met land en vee
dat is de grôte vraag
want de leste boer is weg
de leste boer uit Zwaag.

Ina Broekhuizen-Slot ■

TEGOED: WARDER

Iedereen die halsreikend uitkijkt naar een herkansing voor de afgelaste stolpenexcursie van dit voorjaar moeten we - helaas - teleurstellen. De najaarsexcursie die voor oktober al in de steigers stond, wordt in goed overleg met de ontvangende partijen (zoals de historische vereniging Warder en verschillende stolpeigenaren) vanwege de huidige coronaperikelen en de daarmee samenhangende risico's opnieuw uitgesteld. Alle partijen zijn het er over eens dat een stolpenexcursie dit najaar niet gegarandeerd veilig kan worden georganiseerd. Jammer vanzelfsprekend, maar niet getreurd. U houdt, namens Anneke Zandt en het organiserende comité, een stolpenexcursie in het prachtige lintdorp haaks op de IJsselmeer-dijk van hen en ons tegoe. Nu al een mooi vooruitzicht voor 2021. ■

BESTUURSWISSELING BIJ DE VRIENDEN VAN DE STOLP

De komende man: Jaap-Jan Fit (50), IJpendam

Ik kom uit West-Friesland, uit Medemblik, en ben opgegroeid in Hoorn. Uit die tijd ken ik het stolpenlandschap goed, ook doordat een oom van mij een boerderij had. Daardoor weet ik ook dat er in de afgelopen decennia veel moois is verdwenen. Toen ik ging studeren ben ik in Amsterdam gaan wonen. Van opleiding ben ik econoom en ik ben afgestudeerd in de beleggings- en vastgoedkunde. Tot 2017 werkte ik bij een beursgenoteerd vastgoedbedrijf.

In Amsterdam heb ik in totaal op 13 adressen gewoond, altijd zonder tuin of balkon, maar ik wilde graag nog eens landelijk gaan wonen. Ik heb een jaar of acht gezocht naar iets bijzonders. Dagelijks op Funda en veel wezen kijken, altijd in Noord-Holland boven Amsterdam. Ik wilde er best aan werken, een boerderij is natuurlijk altijd een project, maar het moest bouwkundig wel in orde zijn met mogelijkheden voor een goede verbouw.

Op een gegeven moment, in 2016, dacht ik: het is nu of nooit meer. Toen kwam deze boerderij in IJpendam beschikbaar. Hij ligt in een kleine droogmakerij in de Purmer, de Nes. Dat was tot circa 1900 een laagveengebiedje, toen is het verveend en vervolgens drooggelegd. Er staan drie gebouwen die in de jaren dertig door de Heidemaatschappij zijn neergezet. Eentje voor akkerbouw, een voor een fruitteler en wij wonen in de afdeling 'koeien en paarden'. Het is geen stolp maar wel een bijzonder gebouw, een soort langhuisboerderij met twee vierkanten.

Wij zijn er enorm blij mee. Ik heb mijn baan opgezegd met het plan om er twee jaar voor uit te trekken. Dat liep natuurlijk anders, het werden er drie. Ik heb alles, maar dan ook alles vanaf het begin moeten leren. Van de waterhuishouding in

FOTO: BEELDBANK BSNH

het poldertje tot het renoveren van de nokpannen. Inmiddels ben ik zover dat ik weer naar werk uitkijk. Op een boerderij krijg je vanzelf een heel andere levensstijl, ook door het land dat je erbij krijgt. Het is geweldig.

Waarom ik secretaris geworden ben? Het afgelopen jaar, toen ik weer ging nadenken over werk, dacht ik: moet ik me daarnaast niet wat breder gaan inzetten? Cultuurhistorie en boerderijen hebben duidelijk mijn belangstelling en toen zag mijn vrouw deze vacature langskomen, ik ben gaan praten en sinds juni ben ik secretaris. Die specifieke taak is niet per se waar het mij om ging, als het maar nuttig is. Er ligt genoeg om op te pakken en ik heb veel zin om me voor de Boerderijstichting in te zetten.

De gaande man (die wel blijft): Henk de Visser (68), Oudorp

Vanaf 2012 zat ik in het bestuur, maar pas in 2018 werd ik secretaris. Tot die tijd deed ik beleidswerk en bijvoorbeeld bezwaar maken als een stolp gesloopt dreigde te worden. In 2012 was ik de opvolger van Piet Verhoeven, een heel pragmatische stolpenredder van wie ik veel geleerd heb. Als secretaris was ik de opvolger van Mart Groentjes die het dertig jaar gedaan had.

Net als Jaap-Jan heb ik economie gestudeerd. Tot 2003 heb ik in marketing en management gewerkt, en als ondernemer. Vanaf 2001 ben ik mij via allerlei cursussen en opleidingen gaan omscholen in erfgoed en planologie. Ik wilde compleet wat anders. In 2003 ging ik bij Welstandszorg Noord-Holland werken, later MOOI Noord-Holland. Daar ben ik gebleven tot mijn pensioen in 2018. Behalve bij de Vrienden van de Stolp ben ik ook actief voor de Historische Vereniging Alkmaar, vroeger als bestuurslid en nu nog als adviseur.

FOTO: AAD HOLKAMP

Ik stap nu uit het bestuur van de Boerderijstichting en ga ook hier verder als adviseur. Niet bouwkundig, al heb ik daar inmiddels wel veel over opgestoken. Ik ga mensen vooral helpen met procedures bij gemeenten en bijvoorbeeld subsidieaanvragen. Na al die jaren ken ik de regels voor herbestemming en het splitsen van stolpen goed. Daarnaast kan ik gemeenten adviseren bij hun erfgoedbeleid. Als een eigenaar een stolp wil slopen, kan ik een rol spelen om de gemeente en de eigenaar op andere gedachten te brengen. Wij pleiten altijd voor een basisbescherming, zodat stolpen niet zonder vergunning gesloopt kunnen worden.

Terugkijkend ben ik best tevreden over mijn tijd in het bestuur, bijvoorbeeld over het Jaar van de Stolp in 2013. Richting het publiek was dat erg leuk met bijvoorbeeld fietstochten en een stolpencongres in Opmeer. Dat hebben we opgevolgd met het rapport 'Kansen voor de stolp', een belangrijke stap in de beleidsbeïnvloeding bij provincie en gemeenten. In 2018 hebben we samen met het Steunpunt Monumenten en Archeologie een handreiking opgesteld voor gemeentelijk stolpenbeleid.

Wat mij betreft moet ons werk blijven gaan over behoud en herbestemming van landelijk erfgoed, met goed planologisch beleid om dat te stimuleren. Verder is goede samenwerking belangrijk, bijvoorbeeld met Landschap Noord-Holland, Heemschut en de welstandscommissies van de gemeenten. Die moeten we blijven voeden met stolpenkennis van hoog niveau.

Mijn favoriete stolp? Moeilijk, maar als ik er toch één moet noemen is dat Welgelegen in Wognum, omdat die ook wat betreft interieur zo schitterend behouden is en mijns inziens een museale status verdient!

NvdW

FOTO: BEELDBANK BSNH

STOLPEN IN DE KUNST

De stolpboerderij is al eeuwenlang een terugkerend onderwerp voor beeldend kunstenaars. Niet verwonderlijk, want de polderpiramide is karakteristiek in elk landschap, in veel dorpen en zelfs in een enkele stad. De Noord-Hollandse stolp valt op en wordt niet voor niets door kunstenaars verbeeld, door alle tijden en in uiteenlopende stijlen.

De prijsvraag in nieuwsbrief nummer 100 voor het winnen van een plee, een privaat, van een huisje boven sloot heeft veel pennen in beroering gebracht en leverde veel verschillende reacties op. Van telefoontjes tot foto's en van werkbeschrijvingen van andere modellen gebouwtjes voor hetzelfde doel tot inzendingen van prenten en schilderijen van meest rustieke aard met een of meerdere sekreten duidelijk en soms prominent in beeld. Zoals op deze tekening met een afmeting van 55 x 75 cm in zwart krijt. Het is een overbekend tafereel van de grote, modernistische kunstschilder Leo Gestel (1881-1941), een buitengewoon landelijk tafereel dat hij te Koedijk maakte in 1919, op dit moment dus exact 101 jaar geleden.

Grote rust

De sloot achter het lint- en tevens dijkdorp Koedijk ligt er sprankelend als een bergbeek bij. De flauwe bochten doen de stroming van het water vertragen en de twee mannen in het ranke bootje staan erin als op een sokkel. Stevig en geaard, want gewend aan het amfibisch bestaan in een polder vol sloten. Het groene dorp omsluit de achtersloot als een toneeldecor met hoge bomen en boomgaarden met daarin verscholen een varia aan stolpdaken. Alles in een licht kubistische toets die Gestel toen nog voerde in een periode dat hij na een maagoperatie op zoek was naar een nieuwe verdieping op de natuur. Zijn werk behield een geometrische opbouw maar werd geleidelijk meer realistisch. Zijn kleurgebruik, wat op deze tekening niet van toepassing is, kreeg met donkere aardetinten en sterke lichte en donkere contrasten expressionistische kenmerken. Deze en andere tekeningen heeft Gestel ten slotte uitgewerkt in een fraai, middelgroot schilderij dat 'Terugkomst van de akkers heet' en te zien is in de vaste collectie van Stedelijk Museum Alkmaar. Ga er maar eens kijken.

Bergen, Koedijk, Beemster

Nadat Gestel met groot succes een serie aangrijpende tekeningen, aquarellen en pastels had gemaakt van de Belgische vluchtelingenstroom die vanwege de Eerste Wereldoorlog naar het neutrale Nederland vluchtte, trok hij in de zomer van 1915 vanuit Amsterdam naar Bergen. Daar maakte hij kennis met de Bergense school die net in opkomst was en, hoewel afzijdig, liet hij zich toch beïnvloeden door zich opnieuw te interesseren voor de natuur. De landschappen rond Bergen en later Koedijk die hij per fiets en schuit verkende, brachten hem in vervoering: '... wat een prachtig land van water, sappige bouwlanden en hoge luchten (...) en welk een coloristische en gevarieerde motieven.' Vanuit Bergen trok Gestel ook naar de Beemster waar de stolpboerderijen, de boerenerven, de boomgaarden, de kalveren en de schapen voor hem geliefkoosde onderwerpen bleken. Gestel verbleef in die periode

met enige regelmaat bij de familie Bos aan de Middenweg en wel in de stolp der stolpen: De Eenhoorn.

Plee

Terug naar de tekening waar tussen de rijke vormtaal in zwart aan de rechteroever niet alleen twee schuitjes liggen aangemeerd, maar ook twee pleetjes zich stilletjes boven de slootkant verheffen. De voorste is bijna het centrum van het gehele landelijke tafereel en wellicht is het hierom dat dit beeld zo'n grote rust uitstraalt. Gestel dat die rust wordt veroorzaakt alleen door de aanwezigheid van dat gemak. Dan is dat een mooi resultaat voor een eenvoudige plee.

Meer info: www.jankuindersma.nl.

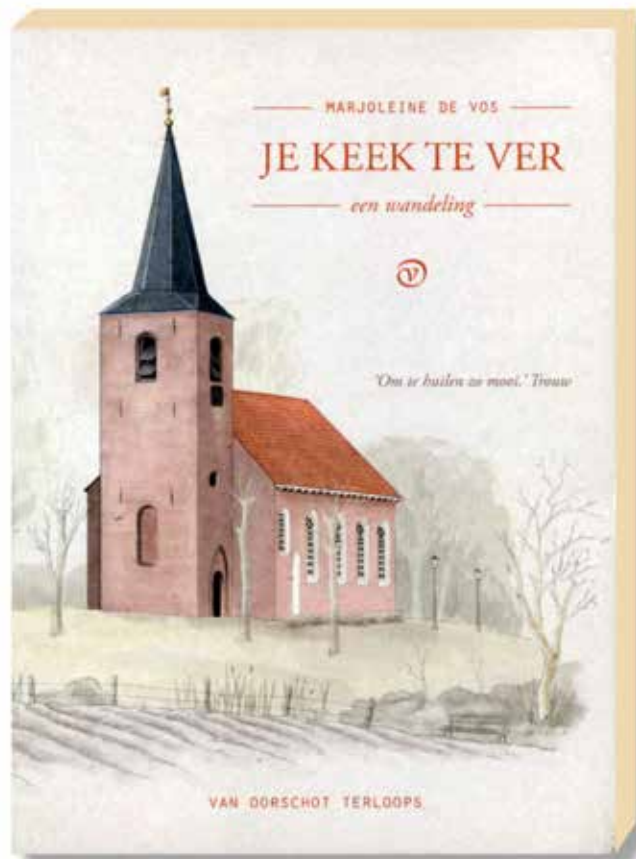
MARJOLEINE DE VOS, JE KEEK TE VER

Recent verschenen in een nieuwe reeks een viertal boekjes bij Van Oorschot Terloops, onder de noemer 'een wandeling'. Prachtige sfeervolle boekjes in zakformaat uitgegeven. In elk deel neemt een schrijver je mee op zijn of haar favoriete wandeling. Thomas Rosenboom beschrijft in *De grote ronde* zijn dagelijkse wandeling door Amsterdam. Elke dag dezelfde ronde voor hij gaat werken. In *De 3 bestaat niet* verdwaalt Gerbrand Bakker in de Eifel en besluit zijn route te markeren. In *Bregje* beklimt Bregje Hofstede de berg Sass Songher in de Dolomieten, die zij als kind zo vaak bezocht. En in *Je keek te ver* loop je met Marjoleine de Vos mee vanuit haar huis in de omgeving van het Noord-Groningse dorp Zeerijp. Elke dag wandelt ze een rondje naar Eenum, langs Wirdum, de beelden-tuin aan de Bolhuislaan en over het spoor terug via Eenum naar Zeerijp. Daar is niets te vinden van het yuppenvermaak in het westen en toch is ze daar gelukkig. Onder een strakblauwe hemel, een grijs wolkendek, in genadeloze regen of in een dik pak sneeuw. Ze zijn er altijd: de akkers in bloei of kaal, de kraaien, de bomen, het kerkje van Eenum met zijn scheve

toren. Soms uien op het land, soms dollende hazen - alles is altijd hetzelfde en altijd anders. Het is de kracht van de herhaling. Er is niets te zien, en tegelijk heel veel voor hen die niet te ver kijken. Wie wandelt is verhevigd in de wereld en er tegelijk helemaal uit. Je benen lopen, het zonlicht kijkt je ogen in of de regen maakt je aan het lachen onder je capuchon en je hoeft nergens anders te zijn. Vaak zijn de gedachten maar al te druk bezig, alsof je niet door het landschap loopt maar uitsluitend door je eigen bange, drukke hoofd. Kijk om je heen, moet je dan tegen jezelf zeggen. Niet de tijd in, maar over het land. Je keek te ver. Dat wat je zoekt is hier.

De wijze waarop Marjoleine de Vos om zich heen kijkt en de beeldende manier waarop ze schrijft zorgt ervoor dat het lijkt alsof je naast haar door het polderland wandelt. Je hoeft alleen naar haar te luisteren en je ziet een rustgevende wereld aan je voorbij trekken. Je staat erbij als zij met de dichter C.O. Jellema spreekt over zijn gedicht *Kerkje van Fransum*. Jellema vertelt haar: 'De dijken in Groningen zijn volgens de legende door een heilige aangelegd, Sint Walfridus van Bedum. Vroeger gebeurden belangrijke ingrepen in het landschap in het besef dat men iets deed dat bijna ongeoorloofd was, dat je de goden tarte. Daarom is de dijk aanleg denk ik aan Walfridus toegeschreven: die was een heilige, die mocht dat doen. Dat is heel wat anders dan even een woonwijk aanleggen, een sloot dichtsmijten, bouwland bulldozeren waar daarnaast nog een boomgaard stond.

Natuurlijk mag er wel wat veranderen - de mensen hoeven nu ook weer niet de hele tijd respectvol naar een eeuwenoud prieeltje te gaan zitten kijken, ze moeten ook wonen en autorijden en naar de Spar kunnen en mais verbouwen en een makelaarskantoor opzetten. Maar het lezen hebben we verleerd. En wie het landschap niet leest, die ziet niets wat in stand gehouden moet worden, die zit te kijken als een kip naar het onweer als hij hoort zeggen, zoals ik laatst hoorde, dat je in het Reitdiepgebied nog oude diepjes kunt zien kronkelen die dezelfde loop hebben als toen het water nog vrij het land instroomde en dat je hart opspringt als je zoiets ziet. Hun hart springt helemaal niet op. Ze zien ook geen kronkelend diepje. Ze zien een slootje als zovele. En op een dag staat er een bord van het Groninger Landschap of een andere prijzenswaardige vereniging naast dat ogenschijnlijke slootje dat zegt: dit is geen slootje, beste fietser, dit is een kronkelend diepje en het is heel bijzonder.'

Als ik passages als deze lees, ben ik helemaal verkocht. Geweldig.

Op de flap staat: 'Er is die sensatie, bij het lopen over het land, van volheid, van schoonheid vaak. Van de eigen nietigheid zeker ook, maar ook van vanzelfsprekendheid. Wie buiten loopt, verwondert zich eerder over het geel van het riet of de zonnevlekken onder een boom, dan over het feit dat het kijkende oog bestaat. Aan zulke dingen denk je dan niet, je wordt je kijken, je blik. Op sommige momenten, momenten die we soms met mystieke eenwording aanduiden maar die als ze je toevallen heel vanzelfsprekend zijn, voel je jezelf niet bestaan maar besta je, en ga je op in de wereld om je heen - de lucht, de zon, de geuren, het uitzicht, dat alles ben jij en dat alles is

MAG DIT WEG

ALS HET AAN ERFGOEDSPECIALIST KARIANNE VANDENBROUCKE LIGT, LIEVER NIET

Waarom niet? Dat legt ze uit en laat ze zien in haar boek *Mag dit weg - methodiek voor herbestemming*.

Bij leegstand van gebouwen volgde tot voor kort sloop en vervolgens nieuwbouw. Ook bij stolpen. Net als een paar eeuwen geleden wordt er nu steeds meer voor gekozen om gebouwen een tweede, derde of vierde leven te geven. De laatste decennia waren daarbij specialisten van Monumentenzorg vaak leidend. Tegenwoordig is hun rol overgenomen door architecten en ontwerp bureaus. Die vragen zich steeds vaker af: wat kan? wat mag? wat moet?

Karianne Vandenbroucke heeft hiervoor vanuit haar ervaring en vooral door kruisbestuiving met collega's uit verschillende disciplines een methodiek ontwikkeld. Daarin benadrukt ze dat het niet gaat om de vraag welke historische elementen al dan niet bewaard moeten blijven; samenhang van de vak-

goed. Het verbazende is dat daar eigenlijk geen denken aan te pas komt.'

Ik heb genoten van de taal en de sfeer die Marjoleine de Vos oproept in dit kleine boekje, met op het omslag een prachtige tekening van het kerkje van Eenum door Joris de Raedt. Wat mij betreft een dikke aanrader. Kijk ook eens naar het fraaie werk van Joris de Raedt op <https://www.jorisderaedt.com>.

Marjoleine de Vos, *Je keek te ver*
Uitgeverij Van Oorschot, reeks Terloops
72 pagina's, € 12,50.

JS

inhoudelijke aspecten met de operationele context van gebiedsontwikkeling is volgens Vandenbroucke net zo belangrijk. Dat sluit aan bij de visie van de Boerderijenstichting, die pleit voor ruime herbestemmingsmogelijkheden van stolpboerderijen.

ISBN
978-94-6208-557-2.
Aanbevolen!

WE

BIJZONDERE EIKENHOUTEN VIERKANTEN ONTDEKT

Precies een jaar geleden stond in dit blad een artikel over de ontdekking van een zeer oude stolpboerderij in Oosterblokker. Het eikenhouten vierkant bleek te zijn gebouwd rond 1592 en daarmee was het de oudst bekende stolp van West-Friesland. Naar aanleiding van het verhaal nam een tweetal stolpeigenaren uit West-Friesland contact op met de auteur: hun boerderijen hadden ook een eiken vierkant! Een onderzoek volgde en dit leidde in beide gevallen tot een zeer bijzondere ontdekking.

Weizang in Twisk

Een van de onderzochte stolpen staat langs het prachtige dorpslint van Twisk en draagt de poëtische naam Weizang. Het rijksmonument bestaat uit een stolp met achterliggende stolpschuur uit 1899. Uit kadastergegevens blijkt dat de stolp er oorspronkelijk heel anders uitzag: het was een langhuisstolp met het voorhuis aan de straatzijde en de darsdeuren aan de voorzijde van de stolp. In 1878 vond herbouw plaats, waarbij de huidige Noord-Hollandse stolp is ontstaan met de darsdeuren in de achtergevel. Eigenaren van de boerderij zijn Peter Verboom, Manette Labruyere en hun 5-jarige zoon Alexander. Zij verruilden enkele jaren geleden hun woning in het drukke Amsterdam voor een rustiger bestaan op het West-Friese platteland. Weizang is in de jaren 2002/2003 gerestaureerd en verbouwd tot een moderne woning, maar toch zijn er nog veel authentieke details in de boerderij. Op de plek van de voormalige stal ligt bijvoorbeeld een vloer van grijze plavuizen (zogenaamde blauwbakken) en hier is ook een grote waterput te vinden onder een luik in de vloer. Ook de 17de-eeuwse kelder en knechtenkamer met originele betimmering en schouw zijn heel bijzonder.

< Dendrochronoloog Sjoerd van Daalen neemt een boormonster uit het vierkant van de Twin Hoeve.

Twin Hoeve in Sijbekarspel

Aan het dorpslint van Sijbekarspel, hemelsbreed nog geen zes kilometer van Weizang af, vinden we de andere stolpboerderij, die de naam Twin Hoeve draagt. De geschiedenis van deze boerderij lijkt toevallig sterk op die van de boerderij in Twisk: oorspronkelijk was het een langhuisstolp, die in 1890 is herbouwd tot een Noord-Hollandse stolp met een stolpschuur erachter. Het oude eikenhouten vierkant bleef hierbij behouden op zijn originele plaats. Trotse eigenaren Simon en Petra Oudt bewonen de boerderij sinds 1991. Simon komt uit Sijbekarspel en kent de boerderij al heel lang. In de tijd dat het een veehouderij was en de koeien nog in de stolp werden gestald en de hooiberg vol hooi lag, heeft hij hier regelmatig geholpen.

Boringen

Bij de boerderijen is eerst het vierkant uitgebreid bekeken. In beide gevallen bleek het om primair toegepast eikenhout te gaan, wat betekent dat het hout nieuw is aangekocht voor de bouw van de stolpen. Van hergebruikte balken, herkenbaar aan gaten en inkepingen zonder functie, was geen sprake. Dit maakte de vierkanten tot zeer interessante objecten voor dateringsonderzoek, want er bestaan maar weinig stolpen met een origineel eiken vierkant. Beide eigenaren waren graag bereid om het onderzoek te betalen, waarop dendrochronoloog Sjoerd van Daalen boringen heeft gezet in de twee vierkanten. De boorkernen zijn vervolgens onderzocht in zijn laboratorium in Deventer, waar de datering en herkomst van het hout zijn bepaald aan de hand van het jaarringpatroon van het hout.

Een nieuwe oudste stolp

Van Weizang in Twisk zijn negen boorkernen van het eikenhout onderzocht en zij konden allemaal worden gedateerd. Het gaat in alle gevallen om een prachtige kwaliteit hout, afkomstig van eikenbomen van circa 120 tot ruim 200 jaar oud. Uit de kapjaren van het hout blijkt dat de stolp waarschijnlijk in 1576 of 1577 is gebouwd. Dit betekent dat Weizang de stolp in Oosterblokker van de troon stoot en nu geldt als de oudst bekende stolpboerderij van West-Friesland!

< *Stolpboerderij Weizang in Twisk.*

< *De brug naar het erf van Weizang.*

Let op de bijzondere opvulling van de bruggenhoofden met dakpannen.

< *De dakkapel.*

< *De koeienstal van Weizang loopt door over beide stolpen. Na bouw van de stolpschuur in 1899 was dit de langste koegang in de omgeving, met plaats voor 36 koeien.*

> *De Twin Hoeve in Sijbekarspel.*

Opvallend is dat de eikenbomen niet allemaal in hetzelfde jaar zijn gekapt en ook de herkomst van het hout wisselt. De bomen blijken te zijn geveld in verschillende jaren tussen eind 1570 en begin 1576. De meeste balken zijn afkomstig uit het zuiden van Noorwegen, maar er is ook een exemplaar bij uit de Belgische Maasvallei en een balk uit het westen van Duitsland. Bij eerder onderzochte stolpboerderijen met eiken vierkant ging het juist steeds om een uniforme partij hout die in hetzelfde gebied in één seizoen is gekapt. Bij Weizang is dit dus niet het geval en dat wijst erop dat het vierkant van Weizang is gebouwd met een gemengde partij hout. Dit betekent dat de balken op verschillende momenten zijn aangevoerd in West-Friesland en vervolgens tijdelijk zijn opgeslagen. Dit gebeurde in havensteden als Hoorn, Medemblik en Enkhuizen in zogenaamde houttuinen, waar het hout op stapels lag te wachten op kopers. Op het moment dat een timmerman, in dit geval een stolpenbouwer, zich aandiende, werden balken gekozen die voldeden aan de benodigde afmetingen. Hierdoor kan hout uit verschillende gebieden en jaren in één gebouw worden aangetroffen.

Onverwacht

Uit het vierkant van de Twin Hoeve in Sijbekarspel zijn tien boorkernen genomen en acht daarvan konden worden gedateerd. Dit leverde een onverwacht resultaat op, want het hout bleek te zijn gekapt eind 1628/begin 1629 en eind 1629/begin

1630. Het hout is afkomstig uit het zuiden van Noorwegen. Een aantal eikenbomen was op het moment van de kap bijna 300 jaar (!) oud, wat betekent dat zij al ver in de Middeleeuwen zijn begonnen met groeien.

De boerderij is dus gebouwd rond 1630 en dat kon in eerste instantie niet goed worden verklaard. Verondersteld werd namelijk dat eikenhouten vierkanten alleen vóór 1600 zijn gebouwd en dat men hierna uitsluitend vierkanten van naaldhout bouwde. De overgang van bouwen met eikenhout naar bouwen met naaldhout komt niet alleen naar voren bij stolpboerderijen, maar in heel West-Nederland. Dit hangt samen met het feit dat vanaf circa 1600 eikenhout slecht verkrijgbaar was en men daardoor noodgedwongen overging op bouwen met grenenhouw. Een belangrijke oorzaak voor de schaarste was het uitvoerverbod voor Noors eikenhout dat Christiaan IV, koning van Denemarken en Noorwegen, in 1602 had opgelegd. Voortaan mocht het eikenhout alleen binnen zijn eigen rijk worden toegepast. Dit uitvoerverbod hield heel lang stand. Hoe is het dan mogelijk dat het vierkant van de Twin Hoeve is gemaakt van Noors eikenhout?

Christiaan IV

Het antwoord op die vraag is te vinden in de archieven van Noorwegen en de Staten van Holland.

In de tweede helft van de 16de eeuw werd heel veel eikenhout

FRANS COMMANDEUR
TUINONTWERPEN

Het ontwerpen van exclusieve tuinen is onze passie

Frans Commandeur Tuinontwerpen
Bernhardstraat 23, 1616 BH Hoogkarspel
Tel: 0228 567 263 | 06 5120 7915
info@franscommandeur.nl | www.franscommandeur.nl

vanuit Noorwegen geëxporteerd naar West-Nederland en zeker ook West-Friesland. Dit werd gebruikt voor het bouwen van panden, maar ook bijvoorbeeld voor dijkversterkingen en scheepsbouw. De eikenbossen in Noorwegen slonken in zo'n hard tempo dat koning Christiaan IV in 1602 een uitvoerverbod op het Noorse eikenhout instelde. De Nederlanders mochten dit hout dus niet meer kopen. Noodgedwongen ging men in Nederland daarom over op het bouwen in grenenhout. Alleen voor specifieke doeleinden, bijvoorbeeld de scheepsbouw en voor het maken van tonnen, werd nog eikenhout geïmporteerd, maar dan uit Duitsland en Polen. Ook deze handel werd op zeker moment bedreigd, waardoor men in Nederland vreesde voor een zeer groot tekort aan eikenhout. Houthandelaar Pieter Pieterszoon uit Edam legde daarom in de lente van 1628, in opdracht van een aantal kooplieden uit Noord-Holland, een verzoek neer bij de Staten van Holland. Hij verzocht om koning Christiaan IV ervan te overtuigen dat de Hollanders weer eikenhout uit Noorwegen mochten halen. Dit lukte en eind 1628 vertrokken de eerste schepen naar Noorwegen om eikenhout te halen. Aanvankelijk ging dit niet zonder slag of stoot, want niet alle douanebeambten in de havens bleken op de hoogte van de nieuwe verordening. In 1629 kon op grote schaal Noors eikenhout worden geïmporteerd. De koning bedacht zich echter en al op 28 maart 1630 werd het uitvoerverbod op eikenhout opnieuw van kracht. Dit verbod heeft hierna nog lang standgehouden. Alleen in 1629 en de eerste maanden van 1630 is dus Noors eikenhout naar Nederland verscheept.

Het hout van de stolpboerderij in Sijbekarspel dateert precies uit die jaren en is uit Noorwegen afkomstig. Dit betekent dat de boerderij is gebouwd met een van de scheepsladingen die in 1629 of begin 1630 vanuit Noorwegen is aangevoerd! Dit verklaart waarom de stolp is gebouwd met eikenhout in een tijd dat algemeen werd gebouwd met grenenhout. Het is heel bijzonder dat we het houtskelet van een gebouw zo precies kunnen koppelen aan historische gegevens. Het zou zomaar kunnen dat dit de enige nog bestaande stolpboerderij uit de 17de eeuw is die is gebouwd van eikenhout. Echt een unieke stolp dus!

Oproep

Heeft u ook een stolpboerderij met een eiken vierkant?
De Boerderijenstichting is hier bijzonder in geïnteresseerd!

DD

< Peter Verboom bij het eikenhouten vierkant van Weizang.
< Stolpboerderij Weizang in Twisk. Links de Zuidervolkersloot.
< Stapels hout op de kade van Hoorn. Uitsnede uit de kaart van Blaeu uit 1649.

STOLPENOOGSTFEEST 2020

CORONAPROOF VANUIT JE EIGEN HUIS

Op 3 oktober 2020 vieren we weer het Stolpenoogstfeest. We bieden een interactief programma dat alle Vrienden van de Stolp gratis digitaal kunnen volgen. Corona-proof in je eigen huis. Uitgezonden vanaf Wieringer Eilandmuseum Jan Lont vanaf 15.00 tot ongeveer 16.30 uur.

We geven antwoorden op vragen als: Hoe gaat het met de vorig jaar aangekondigde stolpenwaarderingskaart? En wat gaat er gebeuren met de acht stolpen die dit jaar meedoen aan het project van InHolland op het gebied van energetisch verduurzamen? Wat staat er op stapel voor volgend jaar? Wederom: we oogsten en zaaien.

Karianne Vandenbroucke, erfgoedexpert en schrijfster van het boek 'Mag dit weg', geeft haar visie op de methodiek van herbestemming en vooral hoe dit proces stap voor stap aan te

pakken. Aansprekend en leerzaam. En we sluiten natuurlijk af met onze beroemde Stolpenquiz met wederom de grote eer om te winnen. Speel mee vanuit je eigen stoel!

Ook meekijken naar deze inspirerende middag? En meedoen! Schrijf je in op projecten@boerderijenstichting.nl. Dan ontvang je van ons een link én een uitgebreide handleiding. Tot 3 oktober!

Angeli Poulssen

BAUERNGÄRTEN DER EIDERSTEDTER HAUBARGE

Binnenkort verschijnt een lijvig boek van haubarg-expert Halke Lorenzen. U weet wel, die Noord-Duitse stolpboerderijen 'op steroïden', in de 16e eeuw geïmporteerd door Westfriezen die hun heil op Eiderstedt zochten. Er is veel geschreven over deze bijzondere stolpboerderijen waar er tegenwoordig nog maar zestig van bestaan, maar de minstens net zo imposante erven van deze piramides van het noorden waren nog niet centraal gesteld.

'Bauerngärten der Eiderstedter Haubarge: Das Geheimnis hinter den Bäumen', ISBN 978-3-00-065769-6 lost dit op. In ruim 200 pagina's met veel (historische) foto's behandelt schrijver en landschapsarchitect Lorenzen de geschiedenis van de haubarg, de tuin en het erf en gaat dieper in op het onderwerp met een gedetailleerde beschrijving van een twintigtal tuinen, waaronder die van haubarg Stufhusen te Westerhever waar de schrijver is opgegroeid.

Anna Groentjes

HET GAAT GOED AAN DE ZUIDERMAATWEG IN HEEMSKERK!

Wie langs het weiland fietst nabij kasteel Assumburg, zal verheugd opveren. Want aan de Zuidermaatweg, een oude middeleeuwse dijk in Heemskerk, verrijst een nieuwe stolp. Op de plek waar jarenlang een oude stolp stond te verpieteren en uiteindelijk in brand werd gestoken, vordert de bouw van een nieuwe 'lookalike' gestaag. Carlos Santisi, die de bouwval kocht, maakte samen met de Erfgoedcommissie, de Heems-

stichting en de gemeente Heemskerk een plan voor de bouw van een kopie. De planning om zomer 2019 de boerderij op te leveren is niet gehaald. Maar wie maalt daarom?! De zogenaamd 'onvolledige' stolp staat er nu al fier bij! Wordt vervolgd.

Truus Zonneveld

PRIJSPLÉE OP ZIJN PLAATS

Donderdag 23 juli ontstond rond en uur of drie in de middag ter hoogte van Middenweg 65 voor de Paulinahoeve in de Beemster enige opschudding. Daar verscheen op dat moment een werkbusje met erachter een twee-assige aanhanger, waarop fier en pikzwart de prijsplee. Stevig vastgesjord naar de regels van de Wegenverkeerswet.

Tot grote verrassing van het aanwezige gezelschap en de prijswinnaars arriveerde de prijsplee geheel gemonteerd. 'Hij zit al in elkaar', verzuchtten de gelukkigen, elkaar opgewonden aanstotend. Zij werden na deelname aan de prijsvraag in nieuwsbrief nummer 100 de trotse winnaars van een echte, ouderwetse nummer 100 in de vorm van een heuse plee. Een inmiddels afgeschreven object (in de zin van in onbruik geraakt) dat juist door een innovatieve toepassing van Leo Schagen, Annet Bot en Frank de Vries een grote kans maakt op breed hergebruik. Een hergebruik dat stoelt op het scheiden van pies en poep om dit als kostbare meststof te kunnen toepassen. Circulaire landbouw op kleine schaal weliswaar, maar met mogelijk grote milieuwinst. Vanwege deze bijzondere en milieuvriendelijke toepassing is het genoemde drietal uit de Beemster winnaar van dit super-de-luxe gemak geworden. Een prachtige toekomst ligt zo in het verschiet voor het traditionele schijthuisje, waarvan deze 'modelwoning' genereus ter beschikking is gesteld door Ontwerpen Tekenbureau Maarten Koning uit De Goorn.

Bijna op de historische locatie

Met man en macht werd de plee uitgeladen en op zijn plek boven de sloot neergezet. Een plek die nagenoeg dezelfde bleek als die waar tot voor een paar jaar geleden een oude

TE KOOP

Zandwerven 56, Spanbroek

In Zandwerven, in de gemeente Opmeer, staat Antoniushoeve, een stolpboerderij met een dubbel houten vierkant. U krijgt nu de kans om de helft van deze grote stolp te verkrijgen ter grootte van 958 m² met maar liefst 2.940 m² erf en tuin. De woning is gesitueerd in het buitengebied van Opmeer en bestaat uit een half vrijstaande stolp uit 1935 met vrijstaande schuur met carport en veranda en heeft in totaal 8 kamers. 24 zonnepanelen zorgen voor de elektriciteitsvoorziening. Snel internet mogelijk door glasvezel! Direct achter de woonkamer een zeer ruim terras en grenzend daaraan een heerlijke grote tuin van maar liefst ca 55 meter diep gelegen op het zuidwesten. Het is hier genieten van de zon en de prachtige zonsondergangen onder de veranda of lekker op het terras of in de hangmat onder de bomen. Overtuig u zelf van de mogelijkheden en maak een afspraak voor een bezichtiging!

landelijk-
wonen.nl

vastgoedpro

Van Lierop houdt uw monument leefbaar...

- > HOUTINSECTENBESTRIJDING
- > ZWAMBESTRIJDING
- > HOUTHERSTEL MET EPOXYTECHNIEK
- > VOCHTBESTRIJDING / KELDERAFDICHTING
- > INSPECTIE-ABONNEMENTEN

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrijft Vocht

☎ 0172 43 35 14
www.vanlierop.nl

GRATIS INSPECTIE
VRAAG NAAR DE VOORWAARDEN

NVPB|

HERENBOOSHE
VERBODEN
PLAATSOPNAME
BODAVEN

ISO 9001
VCA

Voor
CHRYSLER
AANKRANS

ISO 14001

ISO 26000

ISO 26000

Comfort
in 4
seizoenen

Hoe het ook moet gaan worden, het begint met een bodemgebonden energiesysteem!

www.warmtebelang.nl

voorganger stond die het destijds spontaan begaf. Krak, en die oude plee was totaal kapot en daarmee verleden tijd. De prijsplee voorziet dus zowel in een lacune als in een behoefte. En dat in een werelderfgoed. Toen werd het tijd dat de goegemeente het bouwwerkje ging inspecteren. Complimenten alom voor de keurige doch sobere afwerking en dito voor de passende plek van de plee op het grote erf van de Paulinahoeve. Zowel voor de binnenruimte als de afwerking alle lof. Eenmaal op zijn plek en afgeschouwd konden de zenuwen ontspannen, de ruggen gerecht en was er tijd voor taart en koffie. Tijd voor Leo om uitgebreid uitleg te geven over de experimentele plannen voor het winnen en hergebruiken van kostbare meststoffen. Ingewikkelde theorieën vlogen heen en weer over tafel, terwijl - zo verzekerde men ons ter plekke - het plan in beginsel eenvoudig van opzet is en vooral moet blijven. Over deze innovatie en verdere toepassing meer in een volgende nieuwsbrief. Uiteraard diende er door iedereen uitgebreid proefgezet te worden. Proefzittingen die geen straf bleken en tot grote hilariteit leidden. Eén ding is zeker: de prijsplee is helemaal op zijn plaats terechtgekomen.

WM

HOOIVIJZELS: TELT EN OPSKREVEN

In de ene droogt de was, in de ander staan auto's. Bij warm weer zoeken schapen er schaduw en dus verkoeling. Sommige zijn verbouwd tot luxe gastenverblijf, andere worden elk jaar mooier van lelijkheid. Nader kennismaken met hooivijzels: dat is nu mogelijk, want de Bouwhistorische Commissie van het Westfries Genootschap heeft zojuist een inventarisatie naar dit (bijna) vergeten agrarisch erfgoed afgerond.

Hooivijzels of vijzelbergen, eens zo gewoon op een hoekje van het boeren erf. Als vanzelfsprekend verbonden met de stolpboerderij, de voor Noord-Holland zo vertrouwde polderpiramide met mens en dier onder hetzelfde dak. Als bergplaats voor hooi en stro was de hooivijzel jarenlang een uitkomst als het boerenbedrijf groeide en niet meer in de maten van de bestaande stolp paste. Als onopvallend agrarisch bouwwerk dreigen hooivijzels (vijzelbergen) in de vergetelheid te raken. Een stil afscheid van een bescheiden boerenfenomeen wilde de genoemde commissie van het WFG voorkomen en startte een grootscheepse inventarisatie die een jaartje duurde, omdat iemand West-Friesland niet op een dag door fietsen kan. Maar het uiteindelijke

resultaat mag er zijn en smaakt voor de Boerderijenstichting duidelijk naar meer.

Vrijwilligers van de Bouwhistorische Commissie struinden stad, dorp en platteland af om de laatste exemplaren vast te leggen en te documenteren. Om te beschrijven wat er nog te beschrijven valt. Een droevige klus? Zeker niet! ‘We waren blij verrast’, zegt Ina Broekhuizen-Slot uit Wognum, voorzitter van deze commissie. ‘In de 21e eeuw blijkt dat er nog steeds hooi-vijzels worden gekocht en verplaatst. Er worden zelfs nog nieuwe vijzels gebouwd.’ Een zeer opmerkelijk feit en gegeven, dat veel zegt over alternatief gebruik en toepassing van een verloren gewaand boerenobject. De score na een dik jaar speuren, meten en fotograferen, eindigde vlak voor de zomer op ruim zestig stuks. Jong en oud, een ‘plaatje’ en vervallen, een eigentijdse bestemming en nog gewoon opslagplaats voor hooi. Een heel gevarieerd beeld, maar altijd in die herkenbare vorm: vrijwel vierkant, met een puntdak en vier lange hoekpalen. De inventarisatie telt maar liefst 63 hooivijzels in de polders omringd door de monumentale West-Friese Omringdijk. Eigenlijk niks droevigs aan. De zoektocht leverde een uitgebreid artikel op in het nieuwe jaarboek van het Westfries Genootschap. Deze uitgave ‘West-Friesland Oud & Nieuw 87’ van 2020 is pas verschenen. Bovendien staan alle objecten in beeld en woord helder ‘opskreven’ op de website van het Genootschap. Zie kader.

Waarom die naam, hooivijzel? Ina Broekhuizen: ‘Dat komt van het werkwoord opvijzelen. De vier hoekpalen hebben elk een lier. Daarmee kan de kap (zeg maar het dak) omhoog of omlaag worden gedraaid. De hoogte is afhankelijk van de hoeveelheid hooi. Dat omhoog draaien wordt opvijzelen genoemd.’ Pé Kamp (79) uit Oude Niedorp doet het nog eens voor. Pé helpt vrijwel elke dag zijn zoon André op de boerderij. Op zijn erf heeft Kamp een hooivijzel staan. ‘Hij werkt nog best hoor’, demonstreert-ie vaardig. In 2013 is de aan weerszijden open vijzelberg geheel hersteld. Hooi ligt er niet meer onder dit dak van 7 x 8 meter. Nu staan er meestal landbouwwerktuigen onder. ‘Het is goed om hooivijzels te koesteren’, vindt Pé Kamp. ‘Ze vertellen iets over de agrarische geschiedenis van

- < Aartswoud. IJzeren staanders en golfplaat. Linksachter verbindingstuk verroest, uit elkaar geknald, hersteld. Uitbouwttje gemaakt aan de linkerzijde.
- < Andijk. Hooivijzel in gebruik voor hooi-opslag.
- < Grosthuizen. Vijzel als autostalling en droogplaats voor de was.
- < Barsingerhorn, Hemmerweg 3. Vijzel op de splitting van deze weg richting de Kreil.

onze regio. Hooivijzels of vijzelbergen staan in de gebieden met wat kleinere boerderijen. Daar was al gauw opslagruimte te kort als een boer meer koeien ging melken. De bouw van hooivijzels duidt op de groei van veehouderijen en gemengde bedrijven na de Tweede Wereldoorlog.’

Veel hooivijzels in West-Friesland zijn geplaatst door de firma’s Haring uit Boskoop en Vis uit Waddinxveen. Beide bedrijven zetten fier een windvaan op het dak. Nuttig en sierlijk en een visitekaartje van de bouwers. ‘De firma Vis gebruikte een windwijzer in de vorm van een vis, de firma Haring koos voor een pijl met daarin gestanst het jaar van de bouw.’ Op de vraag voor hoeveel balen hooi ruimte is, weet Jaap Rood uit Oude Niedorp het antwoord. In zijn vijzelberg van 8 x 8 meter (en 7 meter hoog) passen 2.250 balen. De meeste hooivijzels zullen zo’n opslag niet meer meemaken. Nee, zeker die in Schellinkhout niet, daarin kan je zelf gaan liggen. Het is een aantrekkelijk en passend gastenverblijf geworden. Met een een creatieve, nieuwe functie.

WM

Met dank aan Ed Dekker en Noordhollands Dagblad.

Eveneens dank aan Ina Broekhuizen-Slot voor plaatsing van dit artikel en het gebruik van haar foto’s.

- > Aartswoud. Originele windvaan van de firma Haring met het jaartal 1961.
- > Benningbroek. Een nieuwe windvaan met vis.
- > Schagen, Nes 13. De vijzel als onderdak voor de kalverenhouken.
- > Schagen, Nes 40. Nieuw hooivijzel met in de windvaan het bouwjaar 2002.

DOORTELLEN?

Wie kent nog meer locaties en met name buiten West-Friesland waar nog hooivijzels of vijzelbergen voorkomen? In welke staat of voor welk gebruik maakt voor deze aanvullende inventarisatie niet uit. Het gaat erom hoeveel er nog zijn en vervolgens waar ze staan en hoe ze worden gebruikt. Wie hieraan mee wil doen, kan zich opgeven bij het secretariaat. Zie colofon. De imposante West-Friese lijst van hooivijzels (zie ook de foto’s bij dit artikel) is te raadplegen via de website van het Genootschap: www.westfriesgenootschap.nl.

Het eerste, weliswaar foute antwoord komt van Theo Witteman (Schermerhorn). Dat weet hij zelf donders goed, maar de foto deed hem zo sterk aan de stolpboerderij Nobelshoek in de Schermer denken, dat hij toch wilde reageren. Juist door die combinatie van een bocht in de dijk met strak verkaveld land aan de rechterkant. De Nobelshoek staat in een ‘vergeten hoek’ van de Schermer tegenover het dorp Grootschermer. ‘Toch een soort van gelijkenis’, zo schrijft-ie. Maarten Hoogenbosch van de Elisabethhoeve (het Koehotel) bevestigt het leuke verhaal van Theo en meldt dat de stolpboerderij Alexanderhoeve in de Prins Hendrikpolder op Texel staat. De stolp is als eerste boerderij in 1848 in genoemde polder gebouwd toen deze was drooggelegd en ingepolderd. De plek grenst aan het oude poldertje De Grie tussen Den Hoorn en Den Burg en het dijkje dateert minstens uit het einde van de 16e eeuw. Anno 1591 of daaromtrent, schrijft Maarten. De bochten tonen het spoor van oude dijkdoorbraken. Precies op de plek van de foto waren hier (voor de aanleg van de PH-polder) nog een sluisje en een haventje aanwezig. Een aantal jaren geleden is dit sluisje in ere hersteld door de agrarische natuurvereniging De Lieuw (dat betekent scholekster). Het belangrijkste nieuws is dat de Alexanderhoeve er nog staat. Er wordt zelfs nog volop geboerd. Door de ondertussen hoger gegroeide bomen is de boerderij niet meer te zien. Kijk maar naar de kleurenfoto’s die Maarten als bewijs bij zijn reactie meestuurde. De bovenste is op exact dezelfde plek gemaakt (let op het veerooster) en geeft uiteraard de huidige situatie weer. In de bomen dus onzichtbaar de Alexanderhoeve. Bij het lage hek rechts bevindt zich thans het herstelde sluisje. We kijken naar het oosten in de richting van de Waddenzee. Op de tweede foto heeft Maarten zich exact 180 graden omgedraaid en kijken we naar het westen in de richting van de Noordzee. Over het dijkje van polder De Grie kijken we links naar een enkel stolpdak, vooraan een Texelse schapenboet en aan de einder louter duinen. Zand erover, op naar de volgende kiek.

Zo een bijzondere foto hebben we in deze rubriek nog niet eerder behandeld. Een stolp in aanbouw, onder constructie zagezegd, maar wel zodanig gevorderd dat deze stolpboerderij met zijn rijk uitgevoerde, halve houten wand in combinatie met een gemetselde zijmuur nog ruimschoots te herkennen moet zijn voor de stolpspeurneuzen onder ons. Ook is het klip en klaar dat het piramidale stolpdak met dakpannen gedekt gaat worden (althans deels), gelet op de flinke voorraad op de voorgrond. Ook de stapel sparren, balken en ander timmerhout mag er wezen. Verder heeft het vierkant van deze stolp aan de zij- en aan de achterkant een overstek, meer ruimte op het maaiveld dus voor het stallen van vee op de lange en de korte regel en ... de vlag staat in top, dus het hoogste punt van de bouw is bereikt. Feest, derhalve.

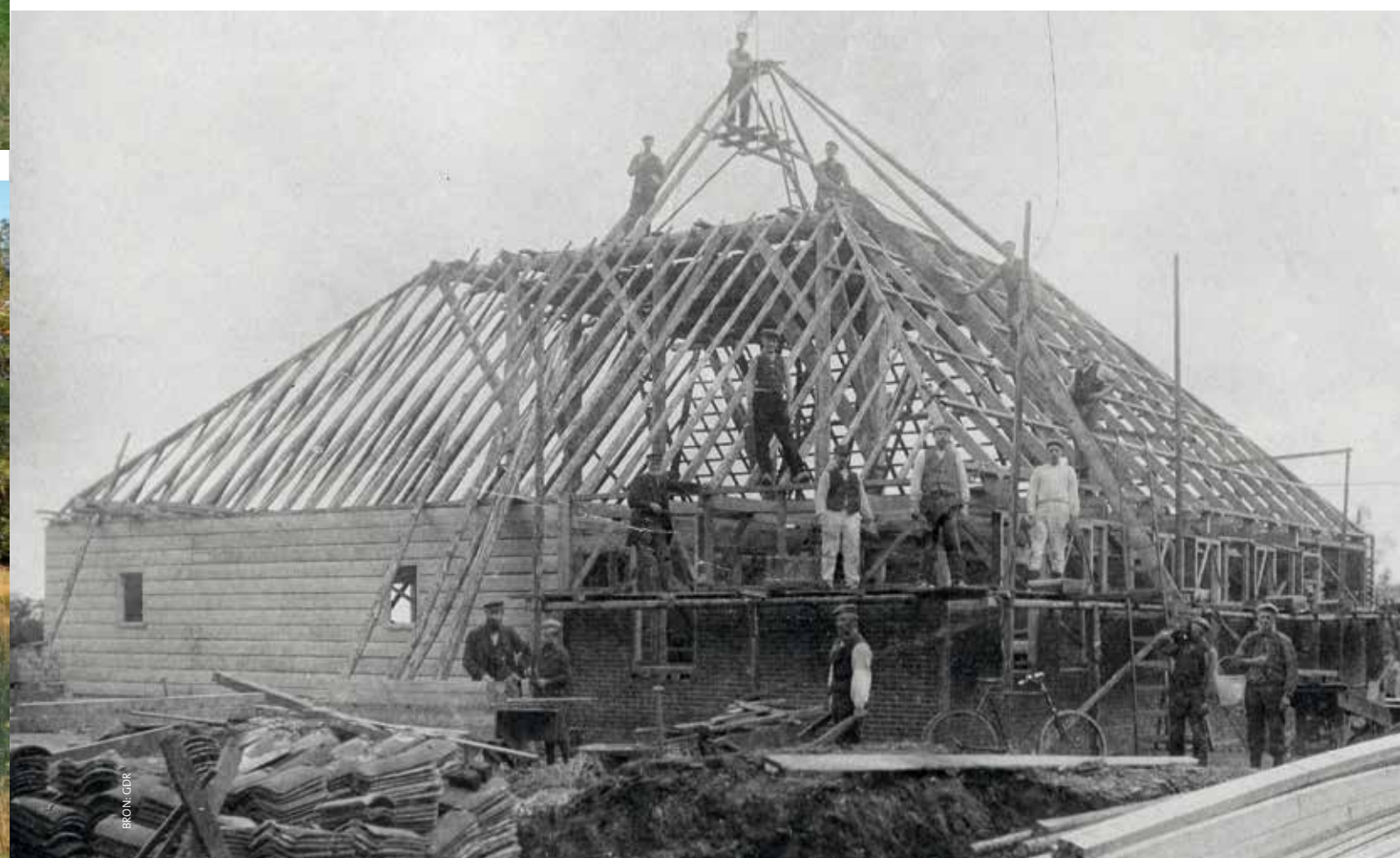
Imposante bouwploeg

De bouwploeg van welgeteld 14 man en 1 jongen is imposant te noemen en door de fotograaf overduidelijk gevraagd even stil te staan voor een vlijmscherpe opname. Dat deden ze, zodat wij nu haarfijn kunnen kijken naar bouw, werkkleding en gereedschap. Opvallend zijn de vier met witte mouwen uitgeruste metselaars. De zijmuur is voor driekwart en de

voorgevel voor de helft op hoogte dankzij een opgestelde steiger. Het stelwerk van de kozijnen is overduidelijk gereed. Timmerlui brengen trapsgewijs balken omhoog, aan de zijkant wachten enkele sparren op een zelfde transport. In de punt van het dak is een werkvloer aangebracht, terwijl een van de drie timmerlieden daarboven op een steigertje balanceert als in een acrobatisch circusnummer. Houten ladders wijzen de weg omhoog en weer terug. In de voorgevel is uiterst rechts ruimte uitgespaard voor een stel darsdeuren, verder tellen we hier minstens vier raamkozijnen. Of drie raamkozijnen en een deurkozijn. Goed te zien is het niet.

Een werkmans arm met een emmer aan de arm, een ander sjouwt met een kruiwagen. Er staan houten bakken voor de metsel-specie en de metselaars hebben hun troffels in de hand. De timmerman in de punt lijkt een zaag te hanteren. Verder staan er een zaagbok en een herenfiets. De jongen bedient een slijpsteen onder het toezicht van de timmerbaas? Tot slot: de oudere heer op de steiger met het baardje en de lange jas, zou dit de opdrachtgever kunnen zijn? Wie het weet mag het schrijven en meld dan en passant ook even waar deze stolpboerderij, toen in aanbouw, anno 2020 nog staat. Daarop is onze hoop toch het meest gevestigd. Fijne zoektocht. Melden via ... enfin, dat weet u zo langzamerhand wel.

WM

STOLPEN IN HET NIEUWS

UIT HET NOORDHOLLANDS DAGBLAD, VERZAMELD DOOR ED DEKKER, JOURNALIST.

Een heikele kwestie in **Westbeemster**. B en W staan een extra woning toe op het erf van een nieuwe, in tweeën bewoonde stolp. Met de bouwaanvraag wil een familie gebruikmaken van een fout in het bestemmingsplan. De burens, aan de andere zijde van de boerderij, maken bezwaar tegen het verzoek. De gemeenteraad erkent dat er sprake is van een omissie in het bestemmingsplan. Het bouwvlak van de gesloopte woning op het perceel is ten onrechte blijven staan. Bij nader inzien wil het college van burgemeester en wethouders toch het extra huis toestaan. Volgens B en W is het niet zeker of er sprake is van een 'misslag' om het bestemmingsplan niet aan te passen. De burens richten hun pijlen nu eerst op het college. Een externe commissie moet nu advies uitbrengen.

De eigenaren van een stolp in **Zuidermeer** liggen in de clinch met de gemeente. Zij willen bouwen op de plek van hun deels ingestorte boerderij uit 1894. De ruïne staat op tachtig meter afstand van de openbare weg. Volgens hen eist de gemeente dat nieuwbouw op twintig meter vanaf de weg komt, zoals het woonhuis van de burens. Ander aspect van het conflict is verplicht archeologisch onderzoek na de volledige sloop. Dit onderzoek gaat hen veel geld kosten, vrezen de eigenaren. Tussen de eigenaren en de gemeente zit enige ruis, zo valt op te maken uit de reactie van Koggenland. 'Wij weten niet af van een plan tot herbouw van de stolp. Daarover willen wij graag praten'. Wordt vervolgd.

Spelen met stolpen, dat doet kunstenaar Gerard Mooy uit Krommenie graag. Het creatieve resultaat was te zien op een expositie in de Laurenskerk in **Kolhorn**. 'Ik sla stolpen plat en probeer iets uit met het dak', legt hij uit. 'Dan laat ik de vorm op zo'n manier taps toelopen dat het op een polderweg lijkt. Als je wat afstand neemt van het schilderij, kun je dat beter zien'. Als sluiswachter van de Schermersluis in Nauerna laat hij zich inspireren door het landschap. 'Meestal wordt mijn oog getrokken door de manier waarop het licht ergens op valt. In Nederland heb je wat zilverachtig, zacht licht'. Mooy kan zijn ei kwijt op olieverfschilderijen van bescheiden formaat, meestal van dertig bij dertig centimeter.

De Pieper is een nieuwe galerie in een stolp. Elke twee maanden is er een andere expositie met werk van professionele kunstenaars te zien, in combinatie met curiosa. Een kunstzinnig stel uit Grootebroek bekeek 52 panden in het gehele land op een langdurige zoektocht naar een geschikte locatie, en kwam uit in **Oppeendoes**. 'De stolpboerderij is overzichtelijk. In het voorste deel wonen we, daarachter de galerie. Bij binnenkomst zie je gelijk het elf meter hoge piramidedak'. Verwacht binnen en buiten geen spic en span-aanblik. 'Als alles netjes zou zijn, is het niet interessant'. Op het erf is een terras ingericht.

Een stolp splitsen? In **Schagen** kan dat binnen acht weken zijn geregeld, zegt de gemeente. 'Geen ellenlange geldverslindende procedures meer', belooft wethouder Jelle Beemsterboer opgetogen. 'Den Haag' heeft een nieuwe aanpak bij het versnellen van bestemmingsplanwijzigingen goedgekeurd. 'Als eerste gemeente van Nederland', benadrukt de wethouder trots. Snellere mogelijkheden voor woningsplitsing zijn een onderdeel van de efficiënte methode. Voorwaarden bij splitsing zijn een minimale oppervlakte van de wooneenheden (35 vierkante meter) en voldoende parkeergelegenheid. Verder mogen burens 'niet onevenredig' worden benadeeld.

COLOFON

Magazine nr. 102 van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp', september 2020

Secretariaat: Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
info@boerderijenstichting.nl
Dinsdag en donderdag van 9 tot 5 telefonisch
bereikbaar via 072 581 68 88
beeldbank@boerderijenstichting.nl
www.boerderijenstichting.nl
IBAN: NL69 INGB 0000 3381 81 t.n.v.
Boerderijenstichting Noord-Holland, Bergen

Community vierkantdelers:
www.stolpencommunity.nl

Redactieteam:
Dieuwertje Duijn
Wilma Eelman
Willem Messchaert
Jan Schoen
Renee Stroomer
Nico van der Wel
Ad Kikkert (tekstcorrectie)

Grafische verzorging en advertenties:
Carla Buijsman, le bureau, Hoorn (0229 317 027)
Druk: Koopmans' Drukkerij, Zwaag
Oplage: 2.000 exemplaren

Bestuur:
Peter van Zutphen (voorzitter), Anna Paulowna
Jaap-Jan Fit (secretaris), Ilpendam
Ralf van Etten (penningmeester), Stompvoren
Anneke Zandt, Twisk
Wilma Eelman, Den Burg
Ed Pielkenrood, Koog aan de Zaan

Advisering
De Boerderijenstichting biedt begunstigers de mogelijkheid om (in omvang en diepte) beperkte bouwkundige en esthetische adviezen in te winnen. Voor deze adviezen wordt een bijdrage in de kosten in rekening gebracht. Voor informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat.

Het magazine verschijnt in maart, juni, september en december. ISSN 1566-8843

ANBI

De Boerderijenstichting Noord-Holland is aangemerkt als culturele ANBI. Onze penningmeester Ralf van Etten kan u alles vertellen over schenkingen aan de Boerderijenstichting en de fiscale voordelen daarvan. Zijn e-mailadres is: **penningmeester@boerderijenstichting.nl**

Uw donateursbijdrage bedraagt € 22,50 per jaar, meer mag natuurlijk!
Voor bedrijven is dat minimaal € 50,- per jaar en ook daarbij geldt: een hoger bedrag is welkom.

Magazine niet ontvangen?
Neem dan contact op met het secretariaat.

RIETDEKKERS BV

Zwaagdijk-Oost 286, t. 0229 262140, m. 06 20548854
info@rietdekkersbedrijfsijm.nl, **www.rietdekkersbedrijfsijm.nl**

**ARCHITECTENBUREAU
KLEIN**

restauratie
transformatie
nieuwbouw
verbouw

Zaanweg 59, Wormerveer
075-6287686, **www.kleinbv.nl**

**Aannemersbedrijf
M. Duinmaijer B.V.**

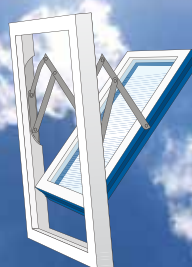
Nieuwbouw
Utiliteitsbouw
Verbouw
Onderhoud
Restauratie
Kozijnen en lijstwerk

M.C. van Voordenstraat 2
1483 GB De Rijp
tel.: 0299 673487
duinmaijer@duinmaijer.nl
www.duinmaijer.nl

**BOUW
GARANT**

Visser H-raam

Het Visser H-raam is een specialistisch product van Timmerfabriek Visser. Het Visser H-raam kan gemakkelijk worden ingepast in zowel moderne als traditionele panden.

Tot in detail verantwoord maatwerk

Visser H-raam

Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-6177984 | **www.timmerfabriekvisser.nl**

Voor alle rieten daken
www.kooijmanrietdekkers.nl

**Kooijman
Rietdekkers**

Rietdekbedrijf J.P. Kooijman B.V.
Ruigeweg 119A, Schagerbrug
T 0224 57 13 28 of 06 53 89 18 49

- dakvernieuwing
- renovatie dakconstructies
- aanbrengen isolatie/-platen
- reparatie en onderhoud
- dakramen en dakkapellen
- ontmossen

**Aandacht voor
ambacht**

PRONK BOUW
BOUWEN RESTAUREREN LEIDEN

Machinestraat 2, 1749 DT Warmenhuizen
(0226) 391374 • **info@pronkbouw.nl**
in f @ **www.pronkbouw.nl**

*Onze traditioneel ontworpen
stoere stolp houdt zijn
waarde voor 't leven!*

ONTWERPEN & CREËREN
DAAR ZIJN WIJ GOED IN

MAARTEN-KONING.nl

DE GOORN

0229 540 996

INFO@MAARTEN-KONING.NL

MAARTEN-KONING.NL

KLAVER
MAKELAARDIJ

**SPECIALIST IN DE
VERKOOP & AANKOOP
VAN STOLPBOERDERIJEN**

NEEM CONTACT MET ONS OP

www.klavermakelaardij.nl | 0226-414008

**BUITEN
STATE**
makelaars